

Kratak pregled

Gradska opština Niška Banja, koja je udaljena 6km od Niša, je najstarija gradska opština. Niška Banja sama po sebi predstavlja specifični ekonomski entitet. Privreda Niške Banje se bazira na razvoju turističkog potencijala, valorizaciji termo-mineralne vode, proizvodnji zdrave hrane i druge turističke potencijale neophodne za najkvalitetniju turističku ponudu. Svi potencijali su usmereni ka razvoju turizma, kapaciteta, broja i kvaliteta ugostiteljskih usluga. Značaj Niške Banje za grad Niš i celu zemlju je neosporan. Niška Banja predstavlja jedan od glavnih inicijatora za razvoj banjskog turizma.

Niška Banja, bez sumnje, poseduje kvalitativnu bazu za razvoj turizma. Prirodne atrakcije kao i smeštajni kapacitet pokazuju da se ovde mogu razviti različite vrste turizma posebno ako se uzme u obzir raznolikost pejzaža kao i prirodni potencijal regiona. Dosadašnji razvoj turizma ima brojne uticaje koji su se odrazili na privredni i društveni razvoj Niške Banje. U tom smislu, cilj ovog rada je da predoči potrebu za stimulisanjem turizma koji treba da ima dinamičnu ulogu u privrednom razvoju Niške Banje i preporuke koje se tiču buduće elaboracije turističkih proizvoda.

UVOD

Reka Nišava na putu iz Bugarske prema Južnoj Moravi prolazi, paralelno prateći koridor VII kroz Nišku Banju. Niška Banja je jedna od 5 gradskih opština i nalazi se na desetom kilometru od Niša, na padinama Koritnjaka, krajnjeg ogranka Suve planine. Poznata je kao lečilište još iz rimskog perioda. Znajući za lekovitost izvora i Turci su koristili Banju kao lečilište.

Oslobođenje od Turaka, Niška Banja je dočekala bez srpskog življa. Odmah po oslobođenju, stanovnici Niške Banje su počeli da se vraćaju i osnovali su Staro Selo oko izvorišta sa toplom vodom. Odmah po oslobođenju, sagrađena je kafana pored česme sa pijaćom vodom. Posle par godina, izgrađeno je i nekoliko kada za kupanje i sobe za pacijente. Od 1920. godine, stanovnici Niške Banje su počeli sa dograđivanjem postojećih objekata od kojih su neki bili iz perioda Rimljana i Turaka. Pre Drugog svetskog rata, izgrađeni su hoteli i stacionari. Izgradnja je nastavljena u drugoj polovini dvadesetog veka. Zadnjih dvadesetak godina u Banji nije bilo značajnih investicija.

Na teritoriji opštine Niška Banja živi oko 16 000 stanovnika na 145 km². Jedna od glavnih privrednih grana je turizam. U Niškoj Banji se nalaze tri izvora lekovite tople vode. Glavno vrelo ima 50 litara vode u sekundi, temperatura vode je oko 39 stepeni celzijusovih, drugi izvor je suva banja sa oko 40 litara u sekundi i temperaturom od oko 35 stepeni celzijusovih, treći izvor je školska česma sa pet lula. Voda sa glavnog vrela pripada radioaktivnim homeotermama, sa radioaktivnošću od 10,53 do 13,4 Mahovih jedinica. U

Banji postoji i nekoliko manjih izvora hladne i mlake radioaktivne vode, gde kod pojedinih izvora radioaktivnost dostiže i 54 Mahovih jedinica. Od stacionara Radon do ušća u staro korito reke Nišave, Nišku Banju preseca potok tople vode, koji je u prošlosti imao privredni značaj.

Niška Banja ima kapacitete zdravstvenog turizma u okviru Instituta za kardiovaskularne i reumatske bolesti, 595 postelja u renomiranim objektima Radon, Zelengora i Terme. U okviru kapaciteta za banjski turizam poseduje 1.380 ležajeva u hotelskom i 1.540 ležajeva u privatnom smeštaju. Zadnjih godina tendencija razvoja Niške Banje ide ka razvoju sportskog turizma u delu stvaranja adekvatnih uslova za ekstremne sportove, zimske sportove i ostale vidove rekreativnog i sportskog turizma.

Niška Banja ima idealne uslove za razvoj svih vrsta ekstremnih sportova pogotovu, paraglajdinga, triatlona, slobodnog penjanja, monti bajka, kanua i kajaka na divljim vodama, šuting relija, raftinga i dr.

1. Trenutno stanje

Gradska opština Niška Banja, koja je udaljena 6km od Niša je najstarija gradska opština. Niška Banja sama po sebi predstavlja specifičnu ekonomski entitet. Privreda Niške Banje se bazira na razvoju turističkog potencijala, valorizaciji termo-mineralne vode, proizvodnji zdrave hrane i druge turističke potencijale neophodne za najkvalitetniju turističku ponudu. Svi potencijali su usmereni ka razvoju turizma, kapaciteta, broja i kvaliteta ugostiteljskih usluga. Značaj Niške Banje za grad Niš i celu zemlju je neosporan. Niška Banja predstavlja jedan od glavnih inicijatora za razvoj banjskog turizma.

Prirodna bogatstva:

Teritorija Grada Niša obiluje prirodnim bogatstvima (nekoliko banja, dve klisure, pećine, izletišta, planinsko zaleđe, jezera, reke itd.).

- Geotermalne vode:

*Niška Banja (temperatura vode 35-40C, izdašnost 100 l/s površina 65km²; moguće povećanje izdašnosti na 250 l/s);

*Ostrovica (klisura reke Nišave, 10km istočno od Niške Banje, temperatura vode 22C, izdašnost 10l/s, dobar kvalitet za flaširanje vode, blizina budućeg autoputa Niš-Sofija)

- Mineralne vode: područje Jelašnice (3km istočno od Niške Banje, jos neispitana mineralna voda, procenjena eksploataciona moć 5l/s, a temperatura mineralne vode 20C);

- Klisure:

*Sićevačka klisura (eko-etno centar)

*Jelašnička klisura (seoski turizam)

*Suva planina (karstne vode za proizvodnju vode za piće, zdrava hrana i lekovito bilje

-ZDRAVSTVENI TURIZAM

Uzeti podatke iz kataloga

-SPORTSKI TURIZAM

*Ski centar "Bojanine Vode" sa tri staze i smeštajnim kapaciteom preko 80 ležaja .

*Balon sala za sve sportove(mali fudbal,košarka,odbojka i rukomet).

*Teniski kompleks "Vrtop" sa tri terena za tenis i dva za košarku i mali fudbal i odbojku.

*Ekstrtemni sportovi i to:

- 1.Paraglajding u preletanju sa koritnjaka i preciznom sletanju u Sićevu.
- 2.Planinarenje u Jelašničkoj klisuri.
- 3.Regata na Nišavi.
- 4.Trim i monti bajk staze.
- 5.Poligon za skejt bord.

Teritorija opštine Niška Banja pored centra banje obuhvata 17 sela. Poljoprivredno zemljište čini 5.135 hektara dok je po šumama 65% ukupne površine. Opšti problemi privrednog razvoja na teritoriji cele države reflektovali su se i na nivou opštine. Upravo zbog toga, osnovne prepreke razvoju su sledeće:

- neregulisan status lokalnih samouprava
- nedovršen proces privatizacije
- nedostatak strateških dokumenata i planova razvoja
- slabo edukativno stanovništvo i mali broj preduzetničkih inicijativa
- nepovoljni uslovi kreditiranja i nedovoljna podrška osnivanja i razvoju malih i srednjih preduzeća

Iako proces privatizacije traje već 15 godina, privatizacija još uvek nije svedena do kraja, a nema ni priliva sredstava od privatizacije. Okončanjem procesa privatizacije i donošenjem zakona o stečaju, za sada neizvesna situacija sa najvećim privrednim preduzećima postaće znatno jasnija, stvoriće se preduslovi da se ta preduzeća restrukturiraju i da stanu na svoje noge. U tom procesu neka preduzeća će verovatno biti i likvidirana, što će usloviti da veći broj radnika ostane bez posla. Uz trenutno veliki broj nezaposlenih to će dodatno pogoršati situaciju.

Pitanja lokalnog razvoja Niške Banje nisu ozbiljno tretirana od strane Grada, niti postoji neophodna koordinacija između relevantnih institucija. Kao posledica ovoga propuštene su prilike za nekoliko velikih investicija koje bi doprinele razvoju turizma i upošljavanja velikog broja ljudi. Prvi koraci u razvoju preduzetništva i saradnje lokalne samouprave sa preduzetnicima su učinjeni. Nedostaje šira podrška stanovništvu u osnivanju ili razvoju preduzeća i edukacija o preduzetništvu.

Nepovoljna kreditna politika na nacionalnom nivou održava se i na lokalnu situaciju, do finansijskih sredstava za otpočinjanje biznisa jako se teško dolazi.

Stanje lokalne infrastrukture je sledeće:

Pokrivenost područja vodovodnom mrežom je zadovoljavajuće. Međutim, postoje i mnogi problemi. Mreža je zastarela, a njeno održavanje je otežano kako zbog starosti tako i zbog nedostatka skupog materijala.

U seoskim područjima evidentirani su problemi regularnog i kvalitetnog snabdevanje čistom pijaćom vodom. Mnoga sela se snabdevaju iz sopstvenih bunara vodom čiji je kvalitet (hemijski i fizički) diskutabilan. Postoje projekti za izgradnju cevovoda, crpnih stanica i rezervoara čijom realizacijom bi se situacija popravila.

Ukupna dužina kanalizacione mreže na teritoriji Niška Banja je 80 km (15km kombinovana a 65km separata). Problemi u pružanju usluga nastaju zbog nedostataka specijalnih vozila za čišćenje kanalizacione mreže i zastarelog cevovoda. Otpadne vode se izlivaju u recipijent bez ikakvog prethodnog tretmana (što je protivno zakonu). Radi poboljšanja stanja treba nabaviti specijalna vozila izgraditi postrojenje za tretman otpadnih voda i proširiti sekundarnu kanalizacionu mrežu (povećati pokrivenost). U seoskom području uglavnom nema kanalizacione mreže.

Problemi u sakupljanju čvrstog otpada se javljaju zbog nedovoljnog broja specijalnih vozila (i ispravnosti postojećih), niske cene i neefikasna napalpa kao i nerešenog pitanja izgradnje deponije i prerade čvrstog otpada, kao i gradskog problema.

Trenutno je osvetljeno 60 javnih površina. Postojeće osvetljenje ne zadovoljava propisanu osvetljenost u banji i selima. Loše stanje uzrokovano je neredovnim održavanjem, dotrajalošću instalacija i korišćenjem neadekvatnih svetiljki.

Stanje puteva je takvo da zahteva hitne intervencije. Iako su sve ulice u banji pokrivena urbanističko-planskom dokumentacijom revizija i usvajanje planova još nisu izvršeni. Neredovno i loše održavanje saobraćajnica, nedostatak sredstava i kvalitetne projektne dokumentacije doveli su do nezadovoljavajuće trenutne situacije.

Nestabilna politička situacija, loša komunikacija partija u skupštinskoj većini, nedostatak strategije i vizije razvoja kao i ličnosti koja bi svojim moralnim autoritetom motivisala druge da se aktivnije uključe u proces promena – negativno utiče na rad lokalne samouprave na gotovo sve građane Niške Banje.

Opštinska administracija funkcioniše, ali sa mnogim problemima u kadrovskom i organizacionom smislu. Nedostatak adekvatnog kancelarijskog prostora utiče na organizaciju i rad opštinskih službi. Građani su nedovoljno zainteresovani za aktivnije angažovanje u javnom životu i organizovanje u organizacije civilnog društva.

Opšti problemi privrednog razvoja na teritoriji cele države reflektovali su se i na nivou opštine. Upravo zbog toga, osnovne prepreke razvoju su sledeće:

- neregulisan status lokalnih samouprava
- nedovršen proces privatizacije
- nedostatak strateških dokumenata i planova razvoja
- slabo edukativno stanovništvo i mali broj preduzetničkih inicijativa
- nepovoljni uslovi kreditiranja i nedovoljna podrška osnivanja i razvoju malih i srednjih preduzeća

Iako proces privatizacije traje već 15 godina, privatizacija još uvek nije svedena do kraja, a nema ni priliva sredstava od privatizacije. Okončanjem procesa privatizacije i donošenjem zakona o stečaju, za sada neizvesna situacija sa najvećim privrednim preduzećima postaća znatno jasnija, stvoriće se preduslovi da se ta preduzeća restrukturiraju i da stanu na svoje noge. U tom procesu neka preduzeća će verovatno biti i likvidirana, što će usloviti da veći broj radnika ostane bez posla. Uz trenutno veliki broj nezaposlenih to će dodatno pogoršati situaciju.

Pitanja lokalnog razvoja Niške Banje nisu ozbiljno tretirana od strane Grada, niti postoji neophodna koordinacija između relevantnih institucija. Kao posledica ovoga propuštene su prilike za nekoliko velikih investicija koje bi doprinele razvoju turizma i upošljavanja velikog broja ljudi. Prvi koraci u razvoju preduzetništva i saradnje lokalne samouprave sa preduzetnicima su učinjeni. Nedostaje šira podrška stanovništvu u osnivanju ili razvoju preduzeća i edukacija o preduzetništvu.

Nepovoljna kreditna politika na nacionalnom nivou održava se i na lokalnu situaciju, do finansijskih sredstava za otpočinjanje biznisa jako se teško dolazi.

2. Budući projekti

Vizija GO Niška Banja je da u predstojećem petogodišnjem periodu postane lider u banjskom turizmu na ovim prostorima i model uspešnog razvoja lokalne samouprave po uzoru na Evropu.

Zasniva se na tradiciji, geografskom položaju, raspoloživim resursima i pre svega građanima spremnim da aktivno učestvuju u sinergetskim aktivnostima razvoja turizma i lokalne samouprave.

Moderna, odgovorna i efikasna administracija je servisno orjentisana prema svojim korisnicima. Poslovanje se obavlja korišćenjem savremene IT tehnologije (e-uprava) i uz stalno praćenje i poboljšanje rezultata rada javnih službenika. Usluge su dostupne klijentu i u prostornom i u vremenskom smislu, pružaju se u okviru zgrade na jednom mestu, a elektronskim putem i sa bilo koje druge lokacije. Cene su prihvatljive, službenici ljubazni i motivisani, procedure jednostavne, a informacije jasne i razumljive.

Gradjani su zadovoljni rešenjima u okviru komunalnih usluga koje se baziraju na konkurentnosti, stalnom praćenju kvaliteta usluga i javno - privatnim partnerstvima.

U privrednom pogledu akcenat je stavljen na razvoj turizma, preduzetništva i poljoprivrede.

Formiranje strateških i regionalnih partnerstva, objedinjavanja turistike ponude i uspešne marketinške kampanje im aza krajnji cilj strateško pozicioniranje Niške Banje na karti turističkih centara.

Obnovljena komunalna infrastruktura, novi smeštajni kapaciteti, eko hrana u ugostiteljskim objektima, nove marke vina, privlače mnogobrojne domaće i inostrane turiste.

Sa aspekta razvoja preduzetništva analiziraju se mogućnosti međunarodne saradnje sa ciljem dovodjenja stranih investitora i intenziviranje saradnje lokalne samouprave sa domaćim preduzetnicima.

Organska proizvodnja hrane uz stalni nadzor Centra za poljoprivredu dala je zamah poljoprivrednoj proizvodnji i postala obeležje ovog kraja.

Glavne karakteristike urbanog tkiva Banje su nepovezanost i haotičnost u razvoju. Postoji više podcelina koje su međusobno distancirane, ne toliko prostorno koliko funkcionalno i vizuelno. U tom smislu trebalo bi odrediti odnos centralne zone prema okolnim sadržajima, postojećim i novoprojektovanim, predviđenim regulacionim planom, kao i njihovu međusobnu vezu.

Potrebno je, pre svega, sagledati neposredno okruženje datog zahvata i sadržaje koje ono obuhvata ili su predviđeni planom. Severno od područja, u blizini autoputa Niš-Pirot, predviđen je sportsko-rekreativni kompleks koji je mrežom ulica povezan sa centralnom zonom Banje, tako da je uvođenje sportskih sadržaja u samo područje obuhvaćeno konkursom nepotrebno. Uz ovaj kompleks planom je predviđena i izgradnja hotela. Predviđena je i izgradnja hotelskih kompleksa u istočnom delu, na lokaciji „Borići“ i severoistočno od nje, kao i stacionara i hotela u dolini severno od hotela „Radon“. Ovi novoprojektovani hotelski kompleksi trebalo bi da doprinesu daljem razvoju zdravstvenog ali i razvoju sportskog i konferencijskog turizma.

Uz postojeće smeštajne kapacitete u okviru hotela-stacionara „Radon“. „Zelengora“ i „Terme“, kao i hotela „Ozren“, „Partizan“ i „Srbija“, ovi novi hoteli bi trebalo da zadovolje potrebe Banje u doglednoj budućnosti, tako da je uvođenje novih hotela u centralnu zonu nepotrebno ali i neopravdano zbog prostornih ograničenja.

Nedostatak restorana i kafe-barova je uočljiv i potrebno je predvideti nove kapacitete u sklopu novoprojektovanih objekata.

Još jedan od zanemarenih aspekata života Banje je kulturni. Niška Banja ima bogato kulturno-istorijsko nasleđe što bi trebalo potencirati i dalje razvijati. U tom smislu potrebno je predvideti muzeje, izložbene paviljone i galerije. Trebalo bi stvoriti uslove za organizovanje brojnih kulturnih manifestacija čiji bi Banja mogla da bude domaćin. U tu svrhu trebalo bi reaktivirati i renovirati letnju pozornicu kao i iskoristiti otvorenu pozornicu iznad kupatila. Primetan je i nedostatak zatvorenog prostora koji bi mogao da primi ove funkcije tako da bi trebalo predvideti i izgradnju zatvorene višenamenske sale.

Osetan je i nedostatak komercijalnih, poslovnih i tržišno-poslovnih objekata. Dalji razvoj je nezamisliv bez veće koncentracije ovih sadržaja, trgovine, poslovnih objekata, banaka... Komercijalizacija i ostvarivanje profita su pokretačka snaga savremenog društva i mogu da budu jak podstrek za razvoj Banje tako da je formiranje uslova za dalji ekonomski razvoj apsolutni prioritet. U tu svrhu potrebno je predvideti dovoljno trgovinskog i poslovnog prostora s obzirom da dato područje treba da predstavlja sam ekonomski centar opštine Niška Banja.

Administracija je funkcija koja je takođe veoma bitna, s obzirom da je ovo ne samo ekonomski već i administrativni centar opštine. Postojeći kapaciteti su u svakom slučaju nedovoljni, i predstavljaju ograničavajući faktor, tako da je neophodno pri koncipiranju prostornog sklopa predvideti i odgovarajući prostor za kompleks opštinske uprave i drugih opštinskih, gradskih i državnih službi.

Kroz ovu analizu uočen je nedostatak kulturnih, trgovinsko-poslovnih, komercijalnih, ugostiteljskih (restorani, kafe-barovi) i administrativnih sadržaja tako da bi ih trebalo predvideti u novom rešenju, uvođenjem novih ili adaptacijom i prenamenom postojećih objekata.

Dve lokacije postoje: Sihevo i Koritnjak su predviđene lokacije za stvaranje etno sela sa žičarom od fontana do vrha Koritnjaka.

Osnovni cilj projekata je da se poboljša turistička ponuda Niške Banje.

Ideja je da se realizuju sportski sadržaji koji nedostaju u ukupnoj turističkoj ponudi Niške Banje a koji bi privukli veći broj turista (naročito mladih) u Niškoj Banji. „Ekstremni sportovi“ postaju sve popularniji u svetskim razmerama. U sledećem olimpijskom ciklusu ovi

sportovi postaju redovni u programu olimpijskih igara. Projektom se predviđa realizacija dve značajne aktivnosti:

1. Sredjivanje poletne staze za paraglajding u selu Koritnjak i putni prilaz ovoj stazi po zahtevima FAI (medjunarodna vazduhoplovna organizacija). Ovo sredjivanje podrazumeva zasivanje travnate površine na poletnom mestu i asfaltirane prilaznog puta u dužini od 1715m širine 4,5m. Realizacija ove aktivnosti omogućila bi da Niška Banja može da bude zvanični organizator i medjunarodnih takmičenja u paraglajdingu i uvrštena u kalendar FIA. U prethodnik nekoliko godina održano je nekoliko takmičenja u paraglajdingu od kojih je najznačajnije „3 Svetsko prvenstvo“ u disciplini preciznog sletanja avgusta 2005 godien. Tom prilikom su stavljene primedbe na stanje i kvalitet prilaznog puta. Ali i pored takve ocene opština Niška Banja je dobila organizaciju sledećeg svetskog prvenstva žrebovanje je u Švajcarskoj za Avgust 2008 godine u konkurenciji velikog broja Evropskih zemalja.
2. Da bi se upotpunila turistička ponuda Niške Banje idealno mesto za „Etno selo“ je naravno i selo Koritnjak koje bi oživelo dolaskom naših i svetskih sportista samim tim i opština Niška Banja i grad Niš. Okolina sela je paraglajding, shooting relly, biciklizam, padobranstvo i drugo. Da bi značajno unapredio razvoj svih vidova turističke ponude neophodno je u prvoj fazi pored prilaznog puta izgraditi i teren za male sportove, brvnaru za opremu i sigurnost takmičara i turista i etno restoran – vidikovac takodje u vidu brvnare.

Osnovni problem sa kojim se suočavaju sportisti koji se bave „ekstremnim sportovima“ kako u Srbiji tako i u Gradu Nišu i Niškoj Banji je nedostatak uredjenih terena kao i nedovoljna popularizacija ovih sportova. Realizacijom ovog projekta mnogi mladi ljudi koji bi želeli da se bave ovim sportovima a sprečeni su nedostatkom uredjenih terena dobiće mogućnost da se ovim sportovima bave. Ovaj novi sportski potencijal omogućio bi i da mnogi turisti samo zbog toga dodju u Nišku Banju. Teritorija opštine Niške Banja raspolaže izuzetnim terenima i lokalitetima kako za ove tako i za ostale vidove ekstremnih sportova: Sićevačka klisura, Jelašnička klisura, Bojanine vode i sl. Gradjani Niša i Niške Banje gotovo ništa ili vrlo malo znaju ovim sportskim granama kao i potencijalima Niške Banje. Zato je za uspešnu realizaciju ovog projekta pored izgradnje objekta potrebno i sistematsko informisanje o ovim ekstremnim sportovima kako turista tako i gradjana.

Drugi problem je problem nedovoljne infrastrukturne opremljenosti i nedostatak investicionih ulaganja uz nedovoljnu valorizovanost prirodnih, materijalnih i kulturnih vrednosti.

Povoljni geografski položaj, klimaski uslovi i prirodno bogatstvo pruža mogućnost razvoja svih tipova turizma. Osnovni preduslov za razvoj turizma je pored uredjenja sportskih terena i izgradnje infrastrukture i povećanje smeštajnih i ugostiteljskih kapaciteta. Realizacijom ovog projekta bi se rešio problem terena za ekstremne sportove, infrastrukture, smeštajnih kapaciteta i naravno upošljavanje lokalnog stanovništva.

Na žalost, realnost u turizmu često nije u skladu sa onim što turizam obećava. Razvoj turizma prevazilazi mogućnost lokalnih i državnih agencija koje planiraju i umanjuju uticaj turista kao i neophodnu infrastrukturu. Turizam u bilo kojoj formi predstavlja više ljudi koji piju vodu i prave smeće. Osim toga, turistima je potrebna hrana, smeštaj kao i luksuzne pogodnosti. Često su potrebe turista veće od mogućnosti lokalne privrede. Lokalni resursi se brzo troše i smanjuju. Hrana, materijali i čak osoblje se angažuje izvan lokalne oblasti. Uvoz robe i usluga smanjuje prihode – to je pojava koja se naziva izlivanje novčanih sredstava. Osim toga, povećana potreba sektora za turizam za robom i uslugama može dodatno uticati na

lokalnu privredu povećanejm cena lokalnom stanovništvu bez istovremenog porasta zarada. Konačno, značajnost turizma u Niškoj Banji zavisice od nivoa:

- 1.) boravišnih prihoda
- 2.) vrdnosti turizma se može iskoristiti (pr.preko poreza) za proizvodnju robe i usluga.
- 3.) Uticaj na lokalnu prirodnu i društvenu sredinu može se minimizirati i
- 4.) Razvoj turizma je moguć ukoliko se obezbedi održivi prihod i prirodni kapital na kome se on zasniva (na primer lokalni ekosistem).

3. Analiza trenutnog stanja razvoja turizma

Regionalna disperzija prihoda se odvijala duži period i ogleda se u: (a) relativno malom broju i strukturi turista (b) beznačajnim korišćenje m kapaciteta; (c) nerazvijeni turistički brend; i (d) nedostatak stručnog kadra.

Prioritet turističkog razvoja treba biti orjentisan ka povećanju prihoda kroz bolje kvantitativne (bolje korišćenje postojećih i izgradnja novih, modernih i raznolikih smeštajnih kapaciteta) i kvalitativne turističke faktore (dalji razvoj različitih vrsta turizma kroz selektivnu afirmaciju prirodnih, antropogenih i kulturnih sadržaja) koji će dovesti do veće konkurentnosti u regionu na domaćem i širem evropskom tržištu.

Ključni trendovi u ostvarivanju turističkog prihoda:

- Postojanje turističkih predispozicija koji se ne mogu iskoristiti zbog zatvorenog tržišta, nezavršene privatizacije i rekonstrukcije kapaciteta
- Mali udeo turizma kao sektora u privrednoj aktivnosti
- Smanjenje broja domćih posetioca i pozitivni trendovi u broju stranih turista.
- Velika zavisnost turističkog prihoda od poseta stranih turista
- Nepovoljne karakteristike smeštajnog kapaciteta
- Beznačajne investicije
- Beznačajan prosečni turistički boravak i potrošnja
- Nedostatak međunarodnih veza
- Nedovoljne i beznačajne informacije

Višestruki uticaji turističkog sektora su razlozi zbog čega se ovaj sector smatra sektorom budućnosti u mnogim zemljama. Karakteristično za turizam je to što može omogućiti povećanejm zaposlenosti i novih radnih mesta. Ne samo da turizam ima važan uticaj na ostvarivanju nacionalnog dohotka već se pozitivno odražava na bilans plaćanja, donosi prihode u budžet jedne zemlje i podstiče investicije. Turizam može podsticati razvoj nerazvijenih oblasti preko državnih mehanizama za pomoć i širenjem svesti lokalne uprave o potencijalima turizma u ostvarivanju ekonomskih ciljeva (kursevi stranih jezika, ugostiteljstvo, lokalni menadžment, kursevi za vodiče), i manjih investicija u infrastrukturu u oblastima koje imaju turistički potencijal.

Region Niške Banje ima prirodni i istorijski potencijal koji može da predstavlja određene vrste turističke ponude. Ove potencijalne vrste turističkog kapaciteta nisu dovoljno iskorišćene. Procenjuje se da turistički sektor i aktivnosti u njemu iznose 2.5% neto društvenog proizvoda i 5-6% ukupne zapošljenosti.

Glavni ciljevi i politike regionalnog razvoja turizma su formulisani na bazi Turističke Razvojne Strategije Republike Srbije. Četiri glavne strateške orijentacije turističkog razvoja su:

- Razvoj međunarodnog turizma mora stimulisati ekonomski razvitak, zapošljenost i životni standard
- Stvaranje pozitivnog međunarodnog imidža preko turizma
- Obezbeđivanje dugoročne zaštite prirodnih i kulturnih resursa preko održivog razvoja turizma
- Novi turistički proizvodi regiona moraju zadovoljiti međunarodne standarde, pre svega zaštita prava potrošača u turizmu u skladu sa evropskom praksom.

Da bi se postigli ovi ciljevi i zadaci potrebno je:

- Stvoriti efikasan upravljački sistem uz pomoć osnivanja “upravljačkih organizacija destinacija”.
- Stvoriti neophodne instrumente kojima će se uticati na razvoj, rast i stvaranje konkurentnosti u turizmu.
- Formulisanje turističkih razvojnih programa na regionalnom i lokalnom nivou, posebno u zaštićenim oblastima radi poboljšanja organizacije, upravljanja i stimulacije turističkog razvoja;
- Stvaranje jasne turističke statistike i nadzornog sistema za praćenje uticaja turizma na regionalnu privredu.
- Osnivanje adekvatne organizacije za razvoj turizma, kao dela institucionalne organizacije za obezbeđivanje sistema za stimulisavanje turističkih investicija domaćih i stranih investitora; poboljšanje turističke infrastructure i osnivanje sistema za kontrolu kvaliteta turističkih ponuda.

Višestruki uticaj turizma zahteva formulaciju glavne politike i zadataka u oblastima koje imaju direktan uticaj na razvoj turizma. Razvojni ciljevi u posebnim oblastima su već određeni pomenutim strateškim dokumentima i odnose se na:

Infrastrukturu i saobraćaj
Turistički proizvod regiona Niška Banja
Ljudske resurse i tržište rada
Povezanost sa drugim sektorima
Marketing sistem za nacionalni turizam
Organizaciju, upravljanje i stimulaciju turističkog razvoja

Prema Turističkoj Razvojnoj Strategiji Republike Srbije do 2015 godine određiće se devet osnovnih turističkih proizvoda koji imaju mogućnost razvoja i tržišne komercijalizacije: gradski turizam, kružno putovanje, biznis turizam + MICE, zdravstveni turizam, planine i jezera, nautika, događaji, ruralni turizam i specijalna interesovanja. Investiranje u ove turističke proizvode i regione će doprineti turističkom razvoju celog regiona. Sledeći elementi su uključeni u konkurentne programe:

- Turističke kompanije i konkurentne kompanije – to se odnosi na veličinu i strukturu tržišta i stanja u oblasti smeštajnog kapaciteta, razvoj i uzajamna saradnja između kompanija i javnog sektora i razvoj zakonskih regulative itd.

- Karakteristike potreba, motivacija, društveno-ekonomski nivo, ponašanje klijenata i zaštita potrošača, turističke karakteristike destinacija itd.
- Sektor podrške/ponude koji se odnosi na komplementarne aktivnosti kao što su sadržaji u oblasti trgovine u turizmu, turističke agencije, smeštajni kapaciteti, hrana i piće, atrakcije, razvoj mreže lokalnih snabevača i proizvođača itd.
- Faktori proizvodnje koji se odnose na infrastrukturu, tehnološke, finansijske i ljudske resurse, atrakcije, istraživanja i inovacije itd.

Investicije u infrastrukturu mogu revitalizovati postojeću turističku ponudu, stimulisati privatni sektor, predstaviti aplikaciju ekološkog standarda u turističkim destinacijama, aktivnu povezanost između javnog i privatnog sektora i omogućiti lokalnoj samoupravi da unapredi sistem komercijalizacije gradilišta.

Investiciona politika u turističkom sektoru treba biti orjentisana prema:

1. Rekonstrukciji, rehabilitaciji i podizanju kvaliteta postojećih kapaciteta turističke ponude (premeštanjem tržišta, aplikacija svetskih kriterijuma u kategorizaciji). To se odnosi ne samo na hotelske kapacitete u velikim urbanim sredinama već na brojne komplementarne smeštajne kapacitete u privatnom ili državnom vlasništvu u banjama i drugim tradicionalnim destinacijama koji se danas ne koriste adekvatno zbog lošeg stanja u kome se nalaze i nezadovoljenja modernih standarda. Treba specijalno naglasiti da rehabilitacija postojeće smeštajne ponude koja se nalazi u procesu tranzicije, po prvilu treba imati prioritet u pogledu investiranja u nove projekte ("Greenfield");
2. Razvoju nove ponude smeštajnog kapaciteta prema konceptu održivog razvoja, koji se odnosi na razvojne projekte i stvaranje novih turističkih proizvoda ili velike "penetracione" projekte služi za otvaranje prethodno nepoznatih i /ili beznačajnih valorizovanih oblasti. (nacionalni parkovi, prirodni parkovi, arheološki parkovi, kompleksi ruralnog i industrijskog nasleđa, planine itd);
3. Velikim projektima koji uključuju urbanu rehabilitaciju sa ciljem da se ostvari efikasna turistička valorizacija potencijala koji je ugrožen u procesu industrijalizacije gradske zone.

Kratkoročna strategija implementacije i razvojnih prioriteta projekata

Projekti koje smatramo prioritetnim i koji bi najviše doprineli stvaranju strateških ciljeva su:

1. Formiranje Informativnog Centra za Razvoj Turizma (ICRT) čije bi osnovne aktivnosti bile da:
 - obebeđuje propagandno-informativna sredstva kojima se popularišu i afirmišu mogućnosti na turističkom tržištu
 - usmerava i koordinira aktivnost privrednih subjekata i drugih organizacija na formiranju i plasmanu turističkog proizvoda
 - organizuje aktivnosti u cilju poboljšanja kvaliteta usluga u turizmu, razvijanja turističke svesti, turističke culture i zaštite i unapređenja životne sredine.
 - Realizuje raznovrsne vaspitno-obrazovne aktivnosti
 - Priprema i organizuje razne kulturne i sportske manifestacije u zemlji i inostranstvu
 - Prati i analizira kretanja na domaćem i inostranom tržištu

Ciljevi koji opravdavaju postojanje Informativnog centra za razvoj turizma utemeljeni su na realnim potrebama opštine:

- Povećanje turističkog prometa kroz potpunije korišćenje postojećih kapaciteta
 - Stvaranje uslova za dalje potpuno objedinjavanje turističke ponude
 - Obezbedjenje uslova za zajednički nastup na turističkim berzama i sajmovima
 - Osmisljenija i efektivnija propagandno-informativna delatnost
 - Održavanje dobrih odnosa sa TOS-om, Ministarstvom za trgovinu, turizam i usluge, drugim turističkim organizacijama u zemlji i inostranstvu
 - Stvaranje ambijenta interesnog povezivanja u cilju regionalizacije turističke ponude (pre svega u okviru Euroregiona)
 - Stvaranje uslova za dalji razvoj domaćeg turizma uz iznalaženje mogućnosti za znatno brži i značajniji izlazak Niške Banje kao turističke destinacije na međunarodnom tržištu
 - Izgradjivanje takvog privrednog ambijenta u turizmu koji će stimulisati ulaganja u poslovanje u ovoj oblasti uz maksimalno ispoljavanje privatne inicijative i preduzetništva.
 - Modernizacija i osavremenjivanje rada turističko-informativnog centra
 - Izrada sopstvenog web-sajta
 - Finalizacija radova na Kraljevoj vili u okviru koje bi radila Spomen soba kao turistička ponuda
 - Uvodjenje česme posvećene kralju Aleksandru
 - Formiranje vodič službe
 - Izgradnja etno-centra u Niškoj Banji i ostvarivanje radionice etno-kuhinje i starih zanata
 - Razrada postojećih i izrada novih projekata u oblasti eko-turizma kao preduslova za stvaranje kvalitetnije i sadržajnije turističke ponude
 - Posete ključnim konkurentskim destinacijama u cilju benchmarkinga
 - Sprovođenje stalnih istraživanja turista (ankete, intervjui) u cilju upoznavanja njihovih karakteristika i motiva.
2. **Formiranje fonda za razvoj preduzetništva** – sa ciljem podsticanja razvoja preduzetništva, lakšeg pristupa finansijskim sredstvima, unapredjenjem saradnje finansijskih institucija i preduzetništva, kao i kvalitetnijeg i življeg okruženja, kako bi se preduzetnicima omogućilo dobijanje povoljnih kredita kod poslovnih banaka.
3. **Edukacija preduzetnika** gde bi najpre bio organizovan kurs za preduzetnike na kome bi polaznici stekli osnovna znanja o preduzetništvu: od faze istraživanja uslova za pokretanje preduzetničkih projekata, preko registracije preduzeća ili radnje, izrade biznis planova i studija izvodljivosti, istraživanja tržišta, pronalaženja prostora, opreme, upravljanje kadrovima finansijskim sredstvima i sl. Po oknočanju kursa, bio bi raspisan konkurs za najbolje biznis planove koji bi, prema unapred definisanim kriterijumima, u potpunosti ili delimično bili finansirani od strane skupštine opštine.
4. **Opštinski informativno – uslužni centar** – Projekat se sastoji u formiranju informativno – uslužnog centra u prizemlju opštine u kojem će građani Niške Banje moći na jednom pristupačnom mestu da dobiju sve potrebne informacije kao i ostale informacije vezane za opštinu. U okviru projekta srediće se baze podataka, umrežiti službe i nabaviti savremena IT oprema.

5. **Formiranje službe za komunikaciju** – Ovim projektom će se ustanoviti Služba za komunikaciju koja u dosadašnjoj organizacionoj strukturi opštine nije postajala. Ta služba će strateški pristupiti unapredjenju komunikacije kako između predstavnika lokalne vlasti i javnih službenika sa jedne strane i građana sa druge strane, tako i između samih službenika unutar opštinske administracije. Na osnovu definisane politike i planskog dokumenta služba će se baviti redovnim informisanjem javnosti o opštinskim strategijama i budućim programima, o radu i učincima lokalne samouprave, mesnih zajednica i mesnih kancelarija, javnih i komunalnih preduzeća kojima je osnivač opština.
6. **Institucionalizacija saradnje sa organizacijama civilnog društva** – Projekat podrazumeva zaključenje sporazuma o saradnji sa NVO, definisanje politike i kriterijuma finansiranja NVO, obnavljanje ekonomsko-socijalnog saveta i uključenje NVO u njegov rad.
7. **Zona unapredjenja poslovanja kao oblik javno privatnog partnerstva** – Projektom se ustanovljava Zona unapredjenog poslovanja u centru Niške Banje kao oblik javno – privatnog partnerstva između opštine Niška Banja i preduzetnika koji posluju na ovoj teritoriji. U okviru projekta će se sprovesti detaljna regulacija saobraćaja u centru Niške Banje, izgraditi ili obnoviti postojeća infrastruktura, ustanoviti pešačka zona, regulisati osvetljenje. Saradnja opštine i preduzetnika vodi njihovom boljem razumevanju i poverenju, kao demokratizaciji lokalne samouprave. Zona unapredjenog poslovanja u centralnom delu Niške Banje omogućila bi turistima i meštanima da na relativno malom prostoru dobiju sve neophodne usluge i informacije.

4. Opšte preporuke

Procenjivanje očekivanog uticaja budućeg razvoja turizma u Niškoj Banje na celu privredu i regionalni razvoj mora se bazirati na kvalitet turističke ponude. To obuhvata analiziranje resursa, pozitivne tendencije u međunarodnom i domaćem turističkom okruženju, dalji razvoj ovih segmenata u polju inostranog turizma koji se razlikuju po kvalitetu održivih sadržaja i drugih elemenata.

Ipak, intenzifikovanje razvoja podrazumeva velike pozitivne promene u domaćem privrednom okruženju Niške Banje. Samo sa značajnim promenama kojima će se promestiti postojeće barijere, Niška Banja može povećati svoj domaću i inostranu turističku ponudu i priliv strane valute. Dinamična uloga turizma u privrednom razvoju Niške Banje kao i njegov višestruki uticaj treba doprineti povećanju zaposlenosti posebno u nerazvijenim oblastima. Time bi se povećao turizam i proširilo tržište za investiranu domaćih proizvoda i usluga u ovom sektoru.

Uzeći u obzir da Niška Banja ima velike kvalitativne resurse za razvoj turističke privrede, ciljevi i direktive strategije razvoja turizma u Niškoj Banji se mogu definisati na sledeći način:

- Brži sveobuhvatni razvoj preko potpunije upotrebe postojećih kapaciteta
- Brže i značajnije pojavljivanje Niške Banje kao turističke destinacije na međunarodnom tržištu
- Stvaranje uslova za dalji razvoj domaćeg turizma
- Unapredjenje celokupne organizacije efikasnog upravljanja turističkog razvoja

- Stvaranje takvog turističkog okruženja koji će stimulisati investiranje kao i poslovanje u sledećim oblastima: privatizacija i preduzetništvo;

4.1.1 Intenzifikacija proširenja postojećih potreba

Stvaranje novih potreba u turizmu, tržišno opravdanih i selektivnih, je izvesno u godinama koje slede. Međutim, zbog različitih faktora, turistička baza za određeni vremenski period mora biti intenzifikovana. Osim toga, organizacione promene u turističkom poslovanju može doprineti kvalitativnoj ponudi. Intenzifikacija razvoja turističke ponude mora biti sprovedena u više smerova:

- veća orijentacija ka izgradnji apartmana, turističkih mesta i rekreacionih sadržaja
- otvaranje prodavnica i restorana
- standardizacija i kompjuterizacija poslovanja u turističkim mestima
- organizaciona i poslovna povezanost turizma, ugostiteljstva, trgovine, poljoprivrede, komunikacije, ribolovstva, i drugih aktivnosti koje čine turističku ponudu.

Intenzifikacija razvoja postojećih potreba u pogledu ciljeva i direktiva strateškog razvoja turizma u Srbiji, je moguća prema regionalnoj alokaciji turističkog kapaciteta u Srbiji. Za sada, prednost u osnovnoj ponudi predstavlja smeštajni kapacitet

Pod potpunom turističkom ponudom smatra se :

- ponuda u prijemnim mestima (prirodna i antropogena vrednost turističkih oblasti, materijalna osnova turističkog mesta, itd)
- ponuda u podražajnim mestima.

Pojavljivanje na međunarodnom turističkom tržištu

Poznato je da je turistički proizvod Srbije, svojom strukturom i kvalitetom, zaostajao za sličnim proizvodima koje su na međunarodnom tržištu ponudile Evropske turističke destinacije. Višegodišnja ekonomska kriza i izolacija koju su izazvale sankcije još više su produbili jaz tako da je ova oblast ostala na marginama ekonomskih turističkih trendova. Da bi se Niška Banja pojavila na svetskom međunarodnom tržištu moraju se uzeti u obzir sledeća pitanja:

- dostupnost informacija o svim elementima koji čine resurse ili potencijale Niške Banje za turistički razvoj
- Jasno definisana vrednost ovih potencijala
- Predikcija trendova i tendencija u okruženju. Turistički potencijali Niške Banje, sam po sebi, uključujući i potencijal kao što je prirodni, antropogeni, kulturni, kao i same promene u turističkim potrebama (na primer zaštićena priroda, lepota kulturnog sadržaja) zahteva određene promene. Kada se govori o pojavljivanju Niške Banje na međunarodnom tržištu trebaju se uzeti u obzir sledeći aspekti:
- Stvaranje organizacionih uslova (na makro i mikro nivou) iz kojih se mogu pokrenuti jasne i konzistentne aktivnosti
- Definisane tržišta, potreba i segmenata, kao i potencijalnih potreba i turističkih zahteva
- Implementacija aktivnosti tržišno orijentisanih sa menadžmentom kao sredstvom za razvoj.
- Potreba da se zaštiti turističko i društveno okruženje

- Niška Banja, kao turistička destinacija, na međunarodnom tržištu mora uložiti napore da realizuje ekonomske i društvene pogodnosti od "izvoza" relevantnih turističkih proizvoda. U određivanju ciljeva razvoja međunarodnog turizma neophodno je usaglasiti domaće sa inostranim okruženjem (prednosti) i izbeći situacije koje su rizične na tržištu kao i eliminisati nedostatke na domaćem tržištu (nedostaci). Mora se imati na umu da druge brojne aktivnosti mogu doprineti uspešnom razvoju turizma u Niškoj Banji, na duži period, posebno sa stanovišta pozicije i afirmacije na međunarodnom nivou kao što su:
 - Izrada adekvatnih programa koji će se koristiti na domaćem i stranom tržištu (/sa organizovanom reprezentacijom u drugim zemljama)
 - Aktivna stalna istraživanja tržišta na svim nivoima da bi se obezbedila efikasna reprezentacija u zemlji i inostranstvu.
 - Stvaranje turističkog informacionog sistema, na projektovanoj bazi, kao brzi uslov za prezentaciju, promociju i ponudu turističkih proizvoda;
 - Realizacija međunarodne i regionalne kooperacije kao i kooperacija sa susednim opštinama u Srbiji i Bugarskoj i stvaranje zajedničkih turističkih proizvoda.

Razvoj turističke privrede

Za dalji razvoj turističke privrede Niške Banje primarni cilj predstavlja prilagodjavanje domaće turističke ponude stranim i lokalnim potrebama. Neophodno je stvoriti uslove za intezivni razvoj pod kojim se podrazumeva kvalitetni integralni turistički proizvod (sa adekvatnim razvojem svih komponenata "celog" proizvoda), takodje i stalna upotreba smeštajnog kapaciteta. Osim toga, neophodno je obezbediti visok kvalitet svih komponenata turističkog proizvoda tako da jedan smeštaj predstavlja kompleksnu jedinicu ponude kapaciteta.

- poboljšanje kvaliteta turizma i komunalne infrastrukture (vodovoda, razvoja PTT usluga, saobraćaja, parka i drugog otvorenog prostora i drugo).
- Širenje mreže malih ugostiteljskih kapaciteta (posebno onih koje nude domaće specijalitete).
- Obezbeđivanje bogatog asortimana i uvođenje modernih formi trgovine na malo (uvođenje specijalnog radnog vremena; obezbeđivanje kvlaitetnih usluga i drugo.)

Prioritetne vrste turizma sa perspektive razvoja

Razvoj turističke privrede Niške Banje u pogledu ciljeva razvoja, zahteva određivanje prioriternih vrsta turizma. Uzeći ovo u obzir moguće je odrediti sledeće, najvažnije vrste turizma:

- (1) planinski turizam
- (2) banjski turizam
- (3) turizam koji se bazira na specijalnim interesovanjima

Osim toga potrebno je znati da Niška Banja nije povoljna destinacija z razvoj velikog turizma pogotovu ne na međunarodnom tržištu. Medjutim, njene turističke vrednosti su u saglasnosti sa sve većem trendu individualizma i međunarodne sofisticiranosti kao i domaće turisitčke tražnje. Sa tog stanovišta, kod formulisanja prihvatljivog turističkog proizvoda treba uzeti u obzir:

- potrebno je precizno odrediti tržišne ciljeve i ciljne segmente
- Brza promocija poznatog turističkog proizvoda Niške Banje

- Unutar tržišta (domaćeg i inostranog) neophodno je odrediti ciljne segmente (na primer, učešće na kongresima, poslovna putovanja, tranzitna putovanja, ribolovstvo i drugo)
- Veliki broj manjih segmenata i individualizacija koja utiče na brže usaglašavanje turbulentnim turističkim potrebama. (smeštajne i kapacitete na otvorenom);
- Prodaja i promocija sa direktnim nadzorom marketinških događaja.

Selektivna determinacija ciljnih segmenata i ciljnih tržišta

Strateška baza razvoja Niške Banje kao turističke destinacije se mora zasnivati na određivanju ciljnih tržišta i ciljnih segmenata u turizmu Niške Banje kao što su:

- (1) Tržišta na kojima će se brzo plasirati proizvod Niške Banje i obezbediti protok stranog novca (Bivše Jugoslovenske republike, Ruska Federacija, Grčka, Ukrajna, Češka, Slovačka i Izrael).
- (2) Perspektivna tržišta koja, za kratko vreme, mogu privući značajne strane prihode kao što su: Nemačka, Francuska, Velika Britanija, Italija, Holandija, Švedska, Norveška, Austrija i druge.)
- (3) Potencijalna tržišta, za duži period, koja zahtevaju prilagodjavanje (na primer, Sjedinjene Američke Države, Kanada, Japan, Kina i dr.)

Ovi prioritetni tržišni segmenti mogu biti: učesnici na raznim konkursima, sport, kultura i druge manifestacije; ljubitelji planina (tokom letnje i zimske sezone), banjskih centara, lovaca, ribolovaca, omladina, penzioneri i dr.

Faktori od uticaja, barijere i komparativne prednosti za razvoj

Osnovne snage G.O Niška Banja leže u njenom geografskom položaju. Opština je na raskrsnici puteva od Niša prema bugarskoj granici, povezanost sa autoputem Niš-Beograd.

Prirodni resursi su takodje nešto čime je opština bogato obdarena, a od posebnog značaja termalne vode, G.O Niška Banja se nalazi na podezemnom jezeru termo-mineralne vode obogaćene radonom. Sve ovo daje komparativnu prednost Niškoj Banji u odnosu na druga lečilišta.

Vrlo važna prednost kada je reč o turizmu je arheološko nalazište iz rimskog perioda, koje se nalazi u centru Niške Banje. Sićevačka i Jelašnička klisura se nalaze u neposrednoj blizini kao i Bojanine Vode koje predstavljaju dragulj prirodne lepote.

Sa istorijskog aspekta Niška Banja je interesantna kao destinacija u kojoj je nekad Kralj Aleksandar često boravio i ostavio pečat na arhitekturi i urbanističkom uređenju. Nekoliko desetina vila koje se nalaze u Niškoj Banji izgrađeno je na inicijativu Kralja Aleksandra i simbolizuju duh tog vremena. U nastojanju da taj duh sačuva lokalna samouprava će preurediti Kraljevu vilu u okviru koje će postajati specijalna spomen soba.

Konfiguracija terena i prirodna bogatstva opštine predstavljaju potencijal za organizaciju velikih sportskih takmičenja koja zahtevaju specifične uslove terena (prvenstva u paraglajdingu, ekstremnim sportovima, isl.)

Konačno, došlo je do bitnih pomeranja u odnosu na prethodni način razmišljanja i do pokretanja brojnih inicijativa u sva tri sektora, što uz otvaranje procesa saradnje opštine i organizacija civilnog društva predstavlja značajan impuls za dalji razvoj.

Skupština opštine sa opštinskom upravom poseduje sposobnost za uočavanje problema i značajno iskustvo u obavljanju administrativnih poslova. Političke stranke u postupku izrade strateškog plana pokazale su jaku volju za saradnju i promene a zaposleni u opštinskoj upravi visok nivo stručnosti i otvorenosti za saradnju, kao spremnost za prihvatanej novih znanja i edukaciju, odnosno prekvalifikaciju.

Slabosti

Glavne slabosti leže u loše organizovanom saobraćaju i niskom nivou infrastrukture uredjenosti.

Na nivou lokalne samouprave glavne slabosti leže u nestabilnosti zbog postojanja velikog broja političkih partija i njihovih razlika, kao i neefikasnost i birokratizovanost opštinske uprave.

Podrška preduzetništvu nije adekvatna zbog loših zakona.

Opština nije radila ni na sopstvenom marketingu.

Šanse

Šanse opštine leže pre svega u mogućnosti korišćenja saobraćajne povezanosti i boljem iskorišćenju prirodnih resursa, kao i privrednim resursima koji bi nakon restrukturiranja mogli ponovo biti nosioci razvoja.

Ono o čemu opština nije dovoljno radila a što mogu biti velike šanse jesu proizvodnja zdrave hrane, lov kao značajna turistička mogućnost, dalja afirmacija opštine kao turistički atraktivne destinacije, ali i sportski turizam koji do sada nije bio dovoljno eksploatisan.

S obzirom na potencijale, značajne mogućnosti leže u poljoprivredi (voćarstvo, stočarstvo) koja bi mogla da bude profitabilna privredna grana.

Povezivanje je globalni proces a formiranje Evroregiona je velika šansa koju treba iskoristiti ali i dalje unapredjivati saradnju sa drugim opštinama iz okruženja i afirmisati međunarodnu saradnju.

Saradnja sa Ministarstvom za državnu upravu i lokalnu samoupravu vrlo je bitna, ali treba je maksimalno iskoristiti za realizaciju projekta u kojima bi bili uključeni svi građani opštine.

Decentralizacija vlasti sa republičkog na lokalni nivo veoma je bitna a to je proces koji se odigrava. U tom kontekstu za Nišku Banju je mnogo značajnija decentralizacija Gradske vlasti koja bi omogućila opštini Niška Banja da ima status koji podrazumeva sva prava i ovlašćenja koje imaju druge opštine u Srbiji.

Zaključak

Uspeh turističkog proizvoda Niške Banje na međunarodnom i domaćem tržištu biće u velikoj meri pod uticajem neophodnih promena u orijentaciji turističkog razvoja. Postoji potreba da se danas revitalizuju i iskoriste ti proizvodi da bi se prilagodili novim i sadašnjim tržišnim uslovima i trendovima. To se mora ostvariti u značajno promenjenoj sredini (demografskoj, ekonomskoj, prirodnoj, tehnološkoj, političkoj, pravnoj, društveno-privrednoj i drugoj sredini). Međutim, opšti principi za učešće Niške Banje u današnjim trendovima moraju se fokusirati na ciljna tržišta i segmente. Zbog toga, potrebno je razviti selektivne proizvode (na nivou mesta, regiona i zona) i usmeriti ih ka poboljšanju koncepta smeštaja i ishrane i druge uslužne sektore u celokupnoj turističkoj prezentaciji Niške Banje.

Oni koji su zaduženi za poslovanje i stvaranje turističke politike i konzistentne strategije turističkog razvoja moraju početi od strateškog prilagodjavanja turističke privrede Niške Banje i osvrnuti se na sveobuhvatne tržišne promene.

Literatura

1. Fayos-Solo, E. Tourism policy: a midsummer night's dream? *Tourism Management*, No. 6, 1996., PP405-412, Ioannides, D., and Debbage, K., Post-Formdism and flexibility: the travel industry polyglot, *Tourism Management* No.4, 1997
2. Fayos-Solo, E. Tourism Policy; a midsummer night's dream? *Tourism Management* No.6, 1996
3. Heath, E., Wall, G. *Marketing tourism destination*, John Wiley and Sons, London, 1992
4. Ioannides, D., and Debbage K. *Marketing Tourism Products*, Tompson business Press, London, 1996
5. Jovic, M. *International marketing*, S.Administracija, Beograd, 1990.
6. Krippendorf, J. *Traveling mankind*, Institute for exploration of tourism, Zagreb, 1986
7. Lamsdon, L. *Marketing for Tourism-Case Study Assignments*, MacMillan Education, LTD., London, 1992
8. Milisavljevic, M., Cacic., K. *The strategy and Structure of the Tourist Firm*, Strategic Management of Tourist Firm, Economic Faculty, Beograd, 1989
9. Popescu, J. *Management of development of tourism-sustainable development as a paradigm of global tourism*, *Turisticko poslovanje*, No.1/1995
10. Porter, M. *Competitive Strategy*, The Free Press, A division of Mac Millan, 1991
11. Shuptrine, F.K., and Toyne, B. *International Marketing Planning A.Standardized Process*, *Journal of International Marketing*, Vol. I No. 1., pp 16-28,. MBC Publications
12. *Strategy of Development of Tourism of Republic of Serbia*, March, 1999